

نقش نجف اشرف در همایش بیت المقدس (۱۹۳۱ م.)

دکتر محمد حافظ یعقوب^۱

ترجمه حسین ریحانی

چکیده

شهر بیت المقدس در سرزمین فلسطین، در سال ۱۹۳۱ میلادی شاهد همایشی بود که به دور از تعصب‌های قومی، زبانی و نژادی، ۱۵۳ تن از اندیشمندان مسلمان را از ۲۲ کشور عربی و اسلامی گرد هم جمع کرد؛ تا دیدگاه‌های خود را درباره وحدت امت اسلامی ارائه دهند. این همایش، حاصل تلاش‌های آیه‌الله محمدحسین کاشف‌الغطا بود. وی در سخنرانی خویش در روز نخست همایش، به بیان ضرورت وحدت اسلامی و شرح دسیسه‌های استعمار پرداخت. مهم‌ترین اتفاق همایش بیت المقدس، برگزاری نماز جمعه به امامت آیه‌الله شیخ محمدحسین کاشف‌الغطا بود که با حضور همه شرکت‌کنندگان در همایش و حدود ده‌هزار تن از مردم این شهر برگزار شد. این نوشتار ضمن گزارش برگزاری همایش بیت المقدس، ضرورت برگزاری، نقش علامه کاشف‌الغطا و تأثیر این همایش بر وحدت و بیداری جوامع اسلامی و نیز شکل‌گیری نهضت‌های ضد استعماری ملت‌های مسلمان را بیان می‌کند.

واژگان کلیدی: همایش بیت المقدس، محمدحسین کاشف‌الغطا، وحدت اسلامی، بیداری اسلامی.

مقدمه

تشکیل همایش بیت المقدس به دور از تعصبات قومی، زبانی و نژادی و پیرامون محور وحدت، یعنی اسلام، موجب وحدت ملت‌های مسلمان شد. بر پا کنندگان این همایش، سیاست را از دیانت جدا نمی‌دانستند؛ آن هم در زمانی که جهان شاهد شعار جدایی دین از سیاست، توسط استعمارگران شرق و غرب بود.

کشورهای تحت سلطه استعمار، حضور جدی‌تری در این همایش داشتند و نمایندگان ایران، لبنان، عراق، مراکش، هند و مصر و نیز فلسطین که اساس تأسیس این همایش برای نجات این ملت بود، این معنا را درک کرده بودند که یک دست، صدا ندارد و باید دست به دست هم بدهند. وضعیت نابسامان قدس، انگیزه‌ای برای این اجتماع بود. آنان می‌دانستند که قدس یک شهر عادی مثل بقیه شهرها نیست؛ بلکه به معنای واقعی کلمه، «بیت المقدس» است و هویت این شهر هویت همه مسلمانان است و حمایت از قدس، تبدیل به شعار مشترک همه مسلمین شده است.

همایش بیت المقدس و تشکیل آن، ثمره تلاش شبانه روزی فلسطینی‌ها در توسعه بخشی به جبهه ضد استعماری و تقویت گروه‌های مقاومت بود.

حاج امین حسینی^۲ در ۱۴ / ۱۱ / ۱۹۳۱ م. در مصاحبه با روزنامه اهرام مصر گفت: برگزاری این همایش، در نتیجه توجه فلسطینی‌ها به دو امر است؛ یکی احساس ضعف در برابر طمعکاران به آب و خاکشان و دیگری لزوم تقویت روابط با همسایگان.^۳

در این خاک پاک، همان قدر که فلسطین حق دارد، مسلمانان هندی، سعودی، بحرینی، ایرانی، عراقی و ... نیز صاحب حق هستند.

فلسطین، چشم به راه پشتوانه معنوی مسلمانان است و نظری به سلاح یا پول آنان ندارد. فلسطین کاری خارج از توان مسلمانان از ایشان مطالبه نکرده است.

یکی از کشورهای حامی فلسطین، عراق به پرچم داری نجف اشرف و مراجع و عالمان این دیار بوده است؛ همین عراقی که در دهه دوم قرن بیستم، با کمک مراجع و بزرگان این شهر توانست خود را از چنگال انگلیس برهاند.

تشکیل همایش

این همایش، حاصل تلاش‌های مقدماتی شیخ محمد حسین کاشف الغطاء، فرزند خلف شیخ جعفر کاشف الغطاء، جهت همسو کردن اندیشه‌ها و رفتارها برای اتحاد در صفوف مسلمین بود. او قبل از تشکیل کنفرانس، به شکل رسمی با تنی چند از صاحب نظران در این زمینه به گفت و گو نشست و در حقیقت، نمایندگی شیعیان در این همایش، با شیخ محمد حسین کاشف الغطاء بود.

در این همایش، ۱۵۳ نفر به نمایندگی از ۲۲ کشور عربی حضور پیدا کردند. هر چند در مسیر تشکیل این همایش، کارشکنی‌هایی نیز صورت گرفت و بر ضد آن و دست اندرکاران آن شایعات گوناگونی ایجاد شد، اما مسئولین برپایی همایش، تصمیم قطعی بر تشکیل آن گرفته بودند. افتتاحیه همایش بیت المقدس در روز دوشنبه ۲۷ رجب شد.

◆ در روز جمعه اول شعبان، نماز جمعه با حضور همه شرکت کنندگان در همایش که همراه با مردم تعدادشان به ده هزار تن می‌رسید، به امامت آیه الله شیخ محمد حسین کاشف الغطاء برگزار شد.

۱۳۵۰ قمری، مطابق با ۱۷ دسامبر ۱۹۳۱ م. برگزار شد. یکی از سخنرانان این همایش، آیه الله محمد حسین کاشف الغطاء بود. او در سخنرانی خویش به ضرورت وحدت اسلامی و شرح و بسط دسیسه‌های استعمار پرداخت.^۴

شیخ محمد حسین کاشف الغطاء در تفسیر تعبیر قرآنی «بارکنا حوله»^۵ چنین گفت: برکت در این سرزمین، فقط در وجود درخت و سبزه و آب نیست؛ بلکه در چنین اجتماعی است که توانسته است مسلمانان را دور هم گرد آورد.^۶

اتفاق مهمی که در اثنای این همایش به وقوع پیوست، این بود که در روز جمعه اول شعبان، نماز جمعه با حضور همه شرکت کنندگان در همایش که همراه با مردم تعدادشان به ده هزار تن می‌رسید، به امامت آیه الله شیخ محمد حسین کاشف الغطاء برگزار شد. سخنرانی وی در مجمع عمومی همایش، به چاپ رسید و در شمارگان بالایی منتشر شد و شاعر معروف پاکستانی، محمد اقبال لاهوری آن را به «اردو» و عبد القهار افندی جاوه‌ای تبار، آن را به زبان ملایی که زبان مردمان جنوب شرق آسیاست، ترجمه کرد.

بعد از حضور مؤثر علامه محمد حسین کاشف الغطاء در همایش بیت المقدس، کتاب وی به نام «دین، اسلام و تحوّل» به چاپ سوم رسید. آن چه موجب جذابیت سخنرانی علامه کاشف الغطاء شده بود، موضوع سخنرانی وی بود و آن، «تبیین علل عقب ماندگی مسلمانان و دور کردن اسلام از خرافات، بدعت‌ها و تعصّب‌ها» بود.

◆
فعالیت‌ها و شهرت سیاسی و ضد استعماری علامه محمد حسین کاشف الغطاء بعد از ای‌ن سخنرانی، بی‌شتر شد؛ تا جایی که روزنامه‌های کثیرالانتشار غربی، اتحاد مذاهب و طوائف و گرایش‌های اسلامی بعد از همایش را برگرفته از اندیشه‌های کاشف الغطاء معرفی کردند.

محور قرار دادن زبان اصیل عربی و وحدت شیعه و سنی در حفظ کیان مسلمین و اصرار بر حمایت از سرزمین‌های اسلامی نیز بر جذبه این سخنان افزود.

فعالیت‌ها و شهرت سیاسی و ضد استعماری علامه محمدحسین کاشف الغطاء بعد از این سخنرانی، بیشتر شد؛ تا جایی که روزنامه‌های کثیرالانتشار غربی، اتحاد مذاهب و طوایف و گرایش‌های اسلامی بعد از همایش را بر گرفته از اندیشه‌های کاشف الغطاء معرفی کردند.^۷

به اعتراف مؤسسات اطلاعاتی انگلیس، شیخ محمدحسین کاشف الغطاء، نقش مهم و تاثیر گذاری در نشان دادن جایگاه مجتهدین و مراجع در بیداری مسلمانان در فضا‌های اجتماعی‌شان داشته است.^۸

پی‌نوشت‌ها:

۱. نویسنده و تحلیل‌گر فلسطینی تبار مقیم پاریس (ر. ک: عبدالعزیز ثعالی، نقش نجف اشرف در تمدن بشری، ج ۲، ص ۵۴).
۲. رهبر ملی - مذهبی فلسطین در دوره قیمومیت انگلیس بر فلسطین و مفتی اعظم بیت المقدس از سال ۱۹۲۱ تا ۱۹۳۷ م.
۳. عبدالعزیز ثعالی، پشت پرده همایش بیت المقدس، ص ۸۶.
۴. مشروح مذاکرات کنفرانس قدس در دوره اول، مطبعة ایتام، ص ۲۰.
۵. اسراء، آیه ۱.
۶. بیان نویهض، مؤسسات سیاسی فلسطینی در سال ۱۹۱۷ تا ۱۹۴۸ م، ص ۱۴۵.
۷. جعفر خلیلی، هکذا عرفتهم، انتشارات شریف رضی، ج ۱، ص ۲۳۱.
۸. اسحاق نقاش، شیعه در عراق، دمشق، ص ۲۱۶.